

Szép magányos házikó

Major Nándor

A szőke asszonykát, aki egy délután beállított hozzád azzal a silányacska kelmével, hogy fürdőruhát varrj néki, majdhogynem egykedvűen fogadtad, s nyomban munkához is láttál — nem egy, se száz fürdőruhát varrtál már —, nem is sejtve, hogy milyen végzetes lesz számodra ez a ruhadarab. Igénytelen mintás kelme volt, nem sokat vártál tőle, de amikor elkészült, s a szőke asszonyka felpróbálta, elámultál, hogy milyen mutatós, és magadban megismételted a régi igazságot, hogy jó természet kell elsősorban, azután beszélhetünk a többiről. Feltűnően jó termete volt a szőke asszonykának, le-föl sétált a felpróbált fürdőruhában, tréfálkozottatok is, az asszonyka nyelvesen, kedvesen csipkelődött, a farodnak a kelleténél kissé nagyobb voltáról példálózott, s nagy lármát csapva örültetek a sikeres munkának. Másnap a szőke asszonyka, mindjárt ebéd után lement a tóra, s fél óra múlva a vízbe fúlt. Alig egy lépésnyire a férjétől. Valami örvény ragadta magával, hiába vetették magukat többen is utána, sehol sem lették. Férje önkívületbe esett, őrzöngött, a vízbe vetette magát, úgy kellett kimenteni, s mivel nem bírtak vele, leütötték, hogy megkötözhesék. Páratlan megértésben

élt a szőke asszonyka a férjével. Utána hetekig felügyelet alatt tartották a férfit, időközben kihalászott feleségét is jelenléte nélkül temették el. Később felépült, ismét járt dolgozni, szótlanná vált ugyan, de hiszen azelőtt is csendes, komoly természetű férfi volt. Két kislánya maradt rá — az egyik öt éves, a másik három —, munkából szabadulva minden idejét, tehát egész délutánját nekik szentelte; estefelé mindig kézenfogta és a temetőbe vezette őket, az asszonyka sírjához, s órákon át ott álldólgáltak egymás kezét fogva, néha halkán beszélgetve. Később padot is ácsoltatott a sír mellé, és ott üldögéltek egész este.

Az ismerősöket nagyon megrázta ez a tragédia, te is heteken át igen nyomasztó hangulatban dolgoztál, hiszen kedves ismeretség fűzött az asszonykához. Ilyenkor az ember önkéntelenül is felidézzi emlékeit, elébed is számtalan életes képben oda perdült a szőke asszonyka, s különösen sokáig kísértett az a kép, ahogyan egy nappal a szerencsétlenség előtt játékosan sétált le-föl szalonodban a fölpróbált fürdőruhában, hol hegyes mellét kifeszítve, hol farát ringatva, kissé szinte hivalkodón. A haláleset utáni hetekben, amikor az utcán találkoztál a szőke asszonyka fér-

jével, észrevetted, hogy már messziről rád mereszti mélyenülő, csillogó fekete szemét, és le nem veszi rólad, mígcsak el nem halad melletted. Mégcsak nem is pislantott, szúrósan nézett rád, mint-ha át akarna döfni. S ahányszor csak találkoztál vele, mindig. Eleinte csupán kényelmetlenül érezted magad, úgy vélted, még mindig feldúlt, — ilyen volt közvetlenül a háború után is sokáig, amikor hazajött a harcokból. Később azonban, hónapokkal a haláleset után, egyre inkább gondba estél amiatt, hogy továbbra is változatlanul kínos minden találkozástok.

Felöltött benned: csak nincs valami szemrehányani valója? — s azonmód elöntött a meleg, mert jól tudtad, hogy mindig mindenkinek mindenkivel akad számadása, jól tudtad ezt, s ezért nem merted már előbb is feltenni magadnak ezt a kérdést. Elállt a lélegzeted, amikor — a férfi eszejárásába illeszkedve — több okot is találtál a számadásra. Nem tudni, miért jutott elsőnek éppen ez az eszedbe: hiszen ha egy kicsit, kacskaringós eszjárással még téged okolhat a tragédiáért, mondván, ha nem varrtad volna meg a fürdőruhát, felesége sem mehetett volna le a tóra.

Igyekeztlél azonban megnyugtanni magad, hogy gyanúd oktalán, mert habár tízéves ismeretségetek alatt alig kétszer váltottatok szót egymással, s akkor is csak futólag, az utcán, amikor feleségedel, a szöke asszonykával sétált — tehát inkább csak köszönő-viszonyban voltál vele, semmint ismeretségben —, de az volt a benyomásod, hogy igen értelmes ember, ennélfogva nem feltételezheted róla azt a képtelenséget, hogy a halálesetért téged okol. S különben is, hitted, bizonyára megérti, hogy senkinek sincs kedve állandó rendelőjét a halálba kergetni, hiszen ez az eset — ha nem is olyan érzékenyen — de téged is meg-rövidített. Naphosszat ezzel nyugtatgattad magad, de múltak a hetek, s a férfi továbbra is változatlanul azzal a szúrós, számonkérő tekintettel bámult rád, s az volt az érzésed, hogy már a járókelőknek is szemet szúrt feltűró viselkedése. Nem volt nyugtod tőle. Vártad, hogy egyszer majd elmondja, mit kíván tőled, de mindig csak szólanul, esetleg halkán köszönve, s akkor is szinte rezzenéstelenül bámulva haladt el melletted. Tudtad, ennek a kényelmetlen és számodra szokatlan állapotnak csak úgy vethettek véget, ha kimagyarázodtok egymásnak. Szorongatottságodban nem

Acs József szövegrajza.

egyszer elhatározta, hogy megszólítod, de legközelebb, amikor ismét rádszegezte szúrós tekintetét, elállt a lélegzeted, s már csak azon izgultál, nehogy ő szólítson meg téged.

Próbálkoztál azután kerülő úton megtudni milyen számadása lehet veled. Tapintatosan érdeklődtél közös ismerőseiktől, ugyan okol-e valakit a tragédiáért. Azt mondták, sohasem beszélt erről, de mégcsak nem is célzott ilyesmire. Feltételezted, hogy ha téged okolna felesége haláláért, valaki előtt bizonyára utalt volna már rá, alapos okod volt tehát arra gondolni, hogy valami kényes dolog miatt neheztel rád, s azért vett üldözőbe ilyen idegtépő módon. Olyasmi miatt, amit másoknak röstellene bevallani, tehát nem is fog említeni senkinek, így aztán hiába is igyekeznél kerülő úton megtudni. Hátborzongva gondoltál rá, hogy találhatott ilyen okot is, csak azt nem értetted, hogyan juthatott tudomására a dolog. Mert hiszen arról az esetről csak hárman tudtak: a már halott asszonyka, te és az unakaöcséd, aki egy nyarat — míg munka nélkül volt — nálatok töltött. Majd két méter magas, robusztus ember az unakaöcséd, a vasöntő; rád mindig lenyű-

gőzően hatott a hatalmas fekete fiú, emlékezetedben sokáig úgy élt, amint az asztalnál ül, eszik, s a kés-villa úgy elvész, olyan jelentéktelen kis semminek látszik hatalmas kezében, mintha csak fogvájójával szeletelné és falatozná az ételt.

Délelőttöknént kislányod sohasem tartózkodott odahaza. Egy reggel az unokaöcséd beállított ezzel a szőke asszonykával, aki már akkor is nálad varratott, s az asszonyka, mint ahogy máskor is szokta, elkezdett csicseregni, nevetgélni nagyvidáman; beszélgetetek egy ideig, egzszer csak ők ketten, mintha a legtermészetesebb dolog lenne a világon, átmentek a kislányod szobájába és magukra zárták az ajtót. Ezt az asszonykát éppen azért kedvelted annyira — sőt gyakran szinte csodáltad is —, mert soha semmit sem szégyellt, és úgy viselkedett, mintha mindaz, amit tesz, a legtermészetesebb dolog volna a világon; ezt az esetet évek múltán sem említette neked soha, mintha meg sem történt volna, s unokaöcséd felől sem érdeklődött soha — ő a nyár végén munkát talált valahol lent a hegyekben, mint vasöntő, s azóta sem jelentkezett. Azon a nyáron többször is felmentek hozzátok így délelőttöknént, hiába könyörögtél négyszemközt unokaöcsédnek, ő csak bezárkózott a szőke asszonykával a szalonnal szomszédos szobába, s az sem zavarta őket, hogy förtelmesen csikorgott és ropogott alattuk kislányod használt heverője, közben pedig új rendelők érkeztek hozzád, a szalonba, próbára, mértékre, s olyan izgatott voltál, hogy a guta kerülgetett, hiszen egyikük sem volt süket; még az volt a szerencse, hogy a kanárik és a papagájok — férjed madártenyésztéssel foglalkozott akkoriban, tele volt velük a lakásotok, s természetesen, a szalonod is —, nos, az volt a szerencse, hogy a kanárik és a papagájok mindig éktelen lármát csaptak.

Mérget mertél volna venni rá, hogy a szőke asszonyka haláláig nem juthatott férje tudomására ez a dolog. A férfi mindaddig kedves volt hozzád, és sohasem gyilkolt így tekintetével. Különben, mindvégig példás házasetet éltek, teljes volt a megértés és szinte szokatlannul nagy a szeretet mindkét részről az utolsó percig, szinte bizonyosnak vetted tehát, hogy az asszonyka nem árulta el magát. Arra gondoltál akkor, hogy talán a haláleset után jutctá a férfi fülébe ez a kínos és nyugtalanító eset. De bárhogyan törted is a fejed álmatlan éjszakákon át, nem tudtad megtalálni a fonalat,

az utat, mely napvilágra hozhatta volna ezt a titkot. Ismét he'ek múltak el, s arra a következtetésre jutottál, hogy mindenképpen egészen más oka lehet annak, hogy találkozásokod még mindig olyan kínos azzal a férfival.

De ekor már egészen elvesztetted a fejed, mert nem tudtál mire gondolni. Minden megváltozott körülötted, s magad is szinte óránként változtál, amint éppen gondolataid és érzéseid hullámoztak. Egyhangú, unalmas életed most változatos és izgalmas lett. Egyszeriben úgy tetszett neked, hogy mindaddig gondtalanul, szinte álmokórosan, s minden cél nélkül élteél, nemrég még úgy gondoltad, s természetesnek vetted — úgy is látszott —, hogy hiszen holnap is élni fogsz, és a holnapod is épp olyan lesz, mint a tegnagod, pontosan olyan, hajszálnyira olyan; most ellenben szüntelenül izgatott voltál, ezer gond tört rád hirtelenül, bizonytalannak éreztél jövődet, felelősséget éreztél, kiút s valamiféle életcél után kutattál. Az volt az érzésed, hogy félálomban futottak el az évek, s valójában csak most kelsz életre. Minden nyugtalanított. Mindent még aznap el akartál végezni, mert attól tartottál, hogy holnap talán már késő lesz. Kislányod neveltetése járt az eszedben, s úgy találtad, sokat mulasztottatok, nyomban zenetanárt kerestél neki, s zongoraórákra küldted. Beláttad, hogy villannyal könnyebben s többet dolgozhatsz, villanygépeket szerezteél neki, s Bátor elhatározásra és nagy önfegyelemre volt ugyan szükséged hozzá, de véget vetetteél a henyelésnek és a lustálkodásnak, hajnalban keltél és késő estig dolgoztál. Férjed gondtalan életmódját egyszeriben felelőtlennek találtad, őt magát szánalmasnak. Amikor a háborúutáni zavaros évek elteltével beköszöntött az igazi béke, férjed kanárik és papagájok tenyésztésére adta a fejét, s most te hirtelen úgy vélted, túlságos szerényen hasznosította munkáját, s ennek, szerinted, több oka is volt: nagyon lelkiismeretesen tenyésztett, szakkönyveket bújva s költséges eseséggel látva el kedvenceit, no és különben is hiányzott belőle az üzleti szellem, azonkívül — amint mondani szoktad — felette érző szíve van szegénynek: ahogy a háború alatt — akkor falun éltetek, és csincsilla még belgaóriás nyulakat tenyésztett a férjed, mondván, hogy háború és élelmiszerhiány idején a kevéssel is beéror s kétszeresen lenyúzható nyulaké a jövő — a nyulak végülis elrepték házatokat, udvartokat, kertete-

ket, mert férjed szabadon tartotta őket és egészen elvadultak, éppúgy, most a kanárikat és a papagájokat sem volt szíve kalitkába zárni, igyekezett természetes környezetet teremteni nekik lakásokban, még különféle törpefákat is ültetett szép formás ládába, úgyhogy lakásokot valósággal kertté vált. Sokat bánkodik szegény — mondogattad azelőtt mély megértéssel —, mert számtalan jószága mégis elpusztul vagy elrepül, azonkívül a macskájáról sem tud lemondani, s ez így természetesen, nagy galibával jár. Most aztán minden teketória nélkül kidobtat a lakásból a papagájokat és a kanárikat, férjedet pedig irtalmatlanul munkára kergetted, bár ugyanakkor sajnáltad is: jól emlékeztél, hogy közvetlenül a háború után, abban a korszakban, amikor mindenkit törvényileg és rendőrségi közbelépéssel is munkára szorítottak, férjed egy műtrágyagyárban dolgozott és — mint gyakran mondtad — sokat szenvedett szegény. Most ismét munkára kergetted, s közben óvatosan faggattad, hátha ő sértette meg valahol felelőtlen magatartásával azt a szúrós embert. Ez sem vezetett nyomra. Továbbra is, ha találkoztál vele, a férfi szinte levetkőztetett tekintetével, hogy szinte lúdbőrzött a hátad, egyszercsak azonban arra figyeltél fel, hogy a lúdbőrzésbe valami furcsa bizsergés vegyült. Ha megláttad, leszegted a fejed, s úgy mentél el mellette, de érezted, szemével úgy fürkészt, mint valami vizsgálóbíró, s az volt az érzésed, hogy amikor elhaladt melletted, visszafordul és hosszasan néz utánad. Rajtakaptad magad, hogy ez szinte jólesik neked. Akkor aztán egy ködös őszi reggelen elmosolyodtál, s azt hitted, hogy mindent világosan megértettél: hiszen özvegyember, s ha bármily nagy volt is a szerelem felesége s ő között, a halálest óta hónapok teltek el, sőt idestova fél esztendő. Igen, özvegyember — gondoltad akkor —, most már jól érted feltűnő bámulásának okát, sőt már régen beszédesnek kellett volna találnod. Akkor hirtelen úgy érezted, ha legközelebb netalán elébed állna, meg se tudnál mocnani, a lábad földbe gyökerezne és elzsibbadna, s tehetne veled, amit akar — s egyszercsak rádöbentél, kívánod is, hogy tegyen. Úgy találtad, hogy egészen furcsa és észbontó dolgok történnék veled: ruhákat varrtál magadnak, kozmetikushoz jártál, szerelmi dalkokat dudorásztál, munkádat egyre inkább elhanyagoltad, s a vele való találkozásraól

álmodoztál naphosszat. És mivel a találkozások idővel is éppoly hátborzongatók maradtak s éppúgy rem történt semmi, mint azelőtt, egyre feltűnőbbben, már majdhogynem szemérmetlenül öltözködtél, azonkívül, ha arra nem is volt bátorságod, hogy a szemébe nézz, hát feltűnően elnéztél felette, és kihívóan mosolyogtál. Szinte lested, hogy találkozhass vele, pontosan tudtad, hogy mikor merre jár, a fürdőszabába zárkóztál és órákon át készültél a vele való találkozásra. Lefogytál. A férjedet közeledbe se engedted, álmatlan éjszakákon át vágyódtál a szúrószemű férfi után, idővel már a kapualjakkal és az utcasarkokkal is beérted volna, néha pedig hisztérikusan elnevetted magad és zokogtál.

De a szúrószemű férfi éppoly hidegen, szótlánul bámulva ment el melletted, mint mindig. S egy reggelen, fáradtan, karikás szemmel ébredve, látva, milyen szájalmasan lefogytál, szinte már csonttá és bőrré aszalódtál, megvilágosodott előtted, hogy nem tudod, s nem is tudhatod meg üldöztetésed igazi okát, mert már nincs mire gondolnod. Megvilágosodott előtted, hogy akit üldöznek, annak végeredményben nem is fontos, hogy miért üldözik, az ember sohasem tudhatja, mikor, s mivel ad okot az üldöztetésre. S nem változtat a dolgon az sem, ha mások miatt, mások hibájából válik valaki üldözötté. Ilyenkor csak egy teendője lehet az embernek, hogy pusztá léte érdekében igyekezze elhárítani a veszélyt, bármilyen árat fizessen is érte. Hátborzongva gondoltál rá, milyen vakmerő és ostoba voltál: heteken át alig vártad, hogy találkozhass vele, a szúrószemű férfival, aki — most már tudtad — ha egyszer kedve szottyan rá, meg is ölhet, sőt meg is fog ölni, anélkül, hogy okát tudnád.

Kimerülten rogytál egy székre, s elmondtad férjednek, hogy el szeretnél költözni innen, valami csendes helyre félrevonulni a világtól, hogy kipihenjed magad, mert már felőrölt a sok munka. Férjed kitörő örömmel fogadta ezt, szegény. Tudtad, sohasem fárasztotta magát azzal, hogy bárminek is az okát kutassa, s különben is, már hónapok óta a vágóhídon dolgozott, csak ott kapott munkát szegény, és sokat szenvedett a rengeteg vér miatt, melynek nehéz, émelygő szaga beivódott ruhájába, testébe, mindenhova üldözte, nem szökhettél előle, és folyton hányinger gyötörte. Pár nap múlva találatok a kül-

városon is túl egy magányos kis házikót, s már költöztetek is.

Férjed itt is azonnal magára talált, mint ahogy — mindig bizonyos voltál benne — az őserdőben is nyomban találta kedvére való foglalatosságot. A tó ott csillogott alig néhány kőhajításnyira a házikótól, horgászásra adta hát a fejét. Eddigi foglalkozásai közül — mint megállapítottad — még ez bizonyult leghasznosabbnak: már hajnalban lement a tóra, s naponta kétszer, délelőtt és este, zsákmánnyal megrakodva tért haza, úgyhogy hetekig, hónapokig állandóan halat ettetek. Megértéssel elvisselted a nélkülözést, csak az volt nehéz, hogy titkodat — azt, ami e száműzetésbe kényszerített — magadba kellett zárnod, hiszen, gondoltad, hiábavaló férjeddal tudatnod, az élet problémáihoz sohasem volt érzéke, szegénynek. Férjed boldogan és lelkesen élt itt is, minden porcikájával beleélte magát a horgászásba és virágainak gondozásába, keresztelésébe, s a kísérletezésbe, hogy új fajtaakat tenyészessen. Virágaival kora hajnalban, s késő este foglalkozott. Életkedve virult, s eszébe se jutott, hogy ti, a családja, netalán valamiben hiányt szenvedtek — szinte nem is voltak igényei, s bizonyára azt tartotta természetes állapotnak, ha másnak sincsenek —, te pedig hosszú hónapokon át azon tűnődöttél, milyen apróságon is múlik, hogy az ember sorsa egyszercsak végzetesen balra fordul.

Mert a megpróbáltatásnak többé nem szakadt vége. Ott, a világtól távol semmiféle vállalkozásba sem kezdhettek, amikor tehát feléltétek azt, amit eladott holmitokért kaptatok, meggyőződésed szerint csak a te ötletességéd mentett meg benneteket az éhhaláltól. Mutatók csokrokat kötöttél a virágokból, karonfogtad a kislányodat, s kosárral a kezeitekben, minden este végigjártatok a mulatókat, kávéházakat. A kislányodra hánytattad a feladatod, hogy az asztalokat sorrajárja, az ajtóban vártad meg, ott elvette tőle a kosarat és a pénzt, egyébként pedig abban gyönyörködöttél, milyen megkapó látvány, amint az asztalok között ártatlanul mosolyogva ellibeg virágaival. Fárasztó volt az út, esőben, sárban, viharban betalpalni a tar határból a messzi külvárosig, majd buszra ülni, azután pedig, dolgok végzetével, késő éjszaka, sötétben, gyakran bőrig ázva, megmerült cipővel, szélszűrő ruhában hazafelé; sokszor jól érezted, hogy kislányod dideregve lépked melletted, s majd megszakadt a szí-

ved. A kíméletlen sors megedzett, s szinte már átszellemülten fogadtad a többi csapást. Nem is késekedtek. Mindig szótlanul tűrő kislányod egy napon bejelentette, nem érti, miért kell a világ végén élni, s mire való ez az éhenkórász élet. Csak ekkor eszméltél rá, észre se vetted, hogy kislányod már felnőtt, meggömbölyödött. Ekkor ügyesen célozgtál, s példálózta előtte, hogy megértse helyzeteteket. Szó nélkül fogadta, s ezt te megadásnak magyaráztad. Annál nagyobb volt a kiábrándulásod, amikor két nap múlva megszökött, s meggyőződöttél — mint mondottad — háládatlanságáról és oktalanságáról. Ez a csapás nagyon megviselt. Férjed mindig mindent természetesnek talált, s most is megállapította, hiszen felnőtt már, bizonyára a maga életútjára lépve, várható volt, hogy ez előbb-utóbb bekövetkezik, s azután hónapokon át csak egyszer-egyszer mondott valamit kislányotokról, a maga természetes hangnemében, mint ha semmi rendellenes sem történt volna. Ez lassacskán téged is úgy-ahogy megnyugtatót, annál is inkább, mert — mint mondottad — mindig minden tőled telhetőt megtettél kislányodért, rengeteg áldozatot hoztál érte, lelkiismereted tisztának találtad, s többször is mondtad, meggondolatlanságáért csakis ömagára hárul a felelősség. Így aztán, néhány hónap múlva, — akkor már jómagad kényszerültél a virágokkal sorrajárni az asztalokat —, nem jöttél zavarba, amikor megpillantottad egy gyár kávéházában, vidám társaságban, csinos fiúkkal. Sőt megnyugtatót, hogy hárman is vásároltak neki egy-egy csokrot, nagyon örültél, hogy így körülrajongják, de örömid nem mutattad ki, mint ahogy azt se, hogy ráismertél, (mellette álltál, míg válogatták a csokrokat); ugyancsak megörültél annak is, hogy ő sem jött zavarba, szinte bámulatba ejtett önállósága és találékonysága: úgy tett, mintha ő sem ismerne, rád se tekintett, hanem csak elmézett kacagva és mosolyogva a hangos fiúkon; azután kedvesen megköszönted a bőkezű vásárlást és a következő asztalhoz léptél. Sejtetted, hogy lányod a gyárban dolgozik, s idővel ezzel a gondolattal is megbarátkoztál.

Ekkor azonban már egyre inkább kínzott reumád — már a nyáron is egyre gyakrabban érezted szagátását, s a nyárutón lemondta egyetlen kedvtelésedről is, arról, hogy jóval napnyugta után férjeddal fonnyadt kukoricaföldek

között, a dűlőúton, bokáig érő porban, meztílnak lesétálatok a tóra és — mivel ilyenkor már hazatérnek a kirándulók — kedvetekre fürödjétek szétmállott, hiányos fürdőruhátokban vagy anélkül. Korán beköszöntött az ősz és igen esősnek ígérkezett. Hamarosan bekényszerültetek egyetlen szobácskátkba és a konyhának mondott, padlózatlan, döngölt földes helyiségbe, ekkor már egyre ritkábban jártál virágáiddal a városba, hamarosan pedig annyira elhatalmasodott reumád, hogy ágyba döntött, rá kellett hát szálni magatokat, hogy habár az idén nyáron jóval kevesebbet sikerült megtakarítanotok virágárulásból, mint előző évben — különben akkor is feléltétek tél derekáig —, s habár a kezeletés igen költséges, orvoshoz fordultok. Szüntelenül szagató fájdalmaid miatt csak nehezen jártál, ezért férjed bekísért a városba. Bajod jóval komolyabb volt már, mint gondoltad, az orvos nem sokat segíthetett. Az eső szemerkélt, nyomasztó hangulatban indultatok vissza. A buszra várátok éppen, fázosan körülnéztél, s felbukkant előtéd egy ismerős arc, mélyenülő, csillogó fekete szemek, alig húsz lépésnyire tőled, hidegen rászegezve. Rémülten látad, hogy a férfi a te kislányodba karolva közeledik, s amikor fölfedezett téged a tömegben, kislányodat otthagya teled futott, akkor attól sem riadtál vissza, hogy a könyököd használd, igen erélyesen, férjed otthagya, az elsők között furakodtál a kocsi, magad mögött hallottad még a szűrőszemű férfi mélyen rezgő hangját, „már többször akartam kérdezni...”, ennyit hallottál csupán, a többi már nem értetted, csak parázsló szemét láttad még mindig magad előtt, ájulás környékezett, egy idős férfi ijedten ajánlotta fel ülőhelyét, leültél s egybefolyt előtéd a világ.

Férjed még lenn volt, a zsvaj és tolongás közepette, hallotta, hogy valaki szinte a fülebe ordítja:

— Már többször akartam kérdezni, jó hogy látom magát: kifizettük-e annak idején annak a fürdőruhának a varratását, nem tudom, emlékszik-e?

Férjed ügyet sem vetett arra, hogy mit kiabál ez a férfi, nem is hallotta valójában, csak azt érezte, hogy majd beszakad a dobhártyája, s látta, hogy körülötte senki sem viselkedik úgy, mintha neki szólnának ezek a szavak, akkor futólag szemünre vette az ordító férfit, s úgy rémlett neki, mintha felismerné: alighanem ő az, aki hagyta, hogy egy méterre tőle vízbefüljön a fe-

lesége. Ugyanakkor az ordító férfi feje felett elnézve, vagy tíz méternyire megpillantotta kislányotokat, amint magányosan álldogál és tágranyílt, érdeklődő, szinte kedvesen mosolygó szemmel néz feléje — azt hitte, feléje —, s szinte meghatódott, azt gondolván, hogy lányotok épp erre járt, megpillantott benneteket, s mivel már késő volt, hogy hozzátok jöjjön, hát megállt csupán. Látta még, hogy lányotok igen jó színben van, mosolyogva intett neki a kezével, s fölszállt a buszra.

Amikor férjed melléd furakodott, már rendben voltál, csak a fejed fájt, a halántéкод lüktetett, bágyasztóan melegeg volt, s épp ezért néha dideregtél, arcod pedig falteher volt. Férjed lelken-dezve mondta:

— Láttam a kislányunkat, Jópofa volt...

Ránéztél, még soha ilyen szánalmasnak nem találtad, s mosolyát se láttad soha ilyen bárgyúnak. Ismét igazolva érezted magad: lám mennyire nem érti férjed a körülötte zajló életet. Szinte hihetetlennek találtad, de hiszen látad: képtelen összekapcsolni az eseményeket.

— Mit kiabált az a férfi? — kérdezted halkán.

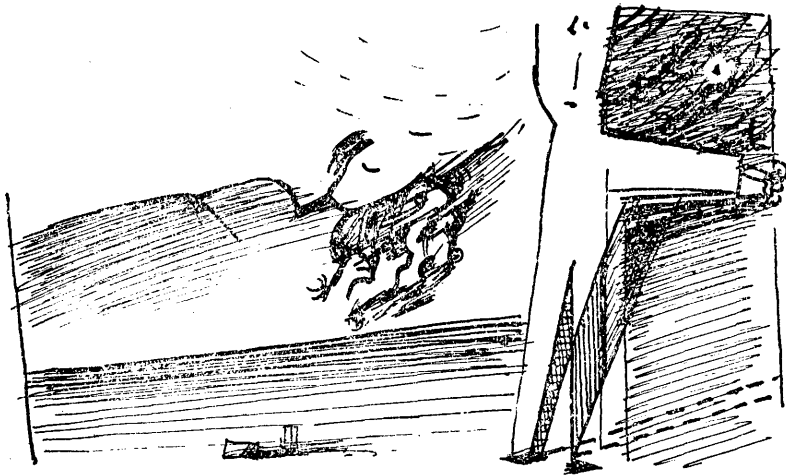
— Melyik? — érdeklődött ártatlanul férjed.

— Az a fekete, mélyenülő szemei vannak... — magyaráztad fáradtan.

— Ja persze. Valami fürdőruhát emlegetett, de senki se hallgatta, csak úgy ordított.

Szinte érezted, hogyan tódul fejedbe a vér. Minden kétségedet eloszlatta, s megajándékozott a bizonyossággal, mely minden kétségnél borzasztóbb. Megfordult az eszedben: hát mégis a fürdőruha? Felvillant benned: a korlátolt-ságnak nincsen határa. Érezted: ez a vég, nincs többé menekvés. Kislányod ártatlan arcát láttad magad előtt amint gyanútlanul bele karol a szűrőszemű férfiba. Úgy rémlett, megértetted: senki sem menekülhet sorsa elől, nincs kibúvó, bárhova rejtőzködjék is a nagyvilágban. Észre se vetted, hogy már oda-kinn, a határban ballagtok, a friss levegőn, szemerkélő esőben, csak olyankor eszméltél fel, amikor meg kellett állnotok, mert fogvacogva dideregtél.

Amikor a szép magányos házífkó elé értetek, megálltál megpihenni, a kerítésnek támaszkodtál, s míg férjed megütözve nézett rád, letéptél három lécet a kerítésről tüzelőnek. A derekad egyenletesen szaggatta a baj, ágyba feküdtél,

Acs József szövegrajza.

s elnézted, hogy férjed rózsét hoz a szobába — úgyszólván egyetlen téli foglalatossága volt, hogy időnként lemenjen a tóparti nyárfásba rózsét szedni — s begyűjt; azután vidáman füttyürészve halat tisztított, az ezüstös pikkelyek fürgén peregetek körülötte, macskája okosan figyelte, s a vállára ugrott. Azután kinyitotta a kissé füstölő tűzhelyet, a halakat pálcikára szúrva, parázson sütötte, ahogy leginkább szerette. Pattogva sülték, zsírjuk sercegett a parázson, étvágygerjesztően szép pirosra sülték, a szobában meleg volt; s ekkor te ismét dideregni kezdted, étványat nem érezted, azután pedig elnyomott az álom.

Éjjel szokatlan neszre ébredt a férjed. Lámpát gyújtott s téged furcsa helyzetben talált az ágyban. Ijedten ébresztgetett, meghatódva, s mégis idegesen szólított, de eredménytelenül, vizenyős szemed a semmibe bámult, időnként tagolatlan hangokat hallattál, azután egyszer mintha megcsillant volna a szemed, megeredt a könnyed, nagynehezen fölemeltem a kezéd, s valamit a levegőbe írtál. Férjed, bárhogy igyekezett is, nem tudta elolvasni. Ekkor kinyitotta az ablakot, hogy friss levegő áradjon a szobába, felöltözött, egy pohár vizet akar itatni veled, de a víz csak végigfolyt az arcodon. Ekkor egy ideig tanakodott, orvosért kellene mennie, ha nem megy idejében, reggelig meghalhat. Felkapta hát a felöltőjét, az ajtóban megállt: és ha meghalsz még mielőtt a városba érne? Akkor inkább mellette illenék maradnia utolsó óráiban, hátha mégis szükséged lesz valamire. Látta, hogy szörnyen tusakodsz, azzal gyanúsította magát, hogy valójá-

ban azért készült most útra, mert per sze, kényelmesebb volna most a határban és a városban kószálnia, nem látni a haláltusádat, s mire visszaérne, csak lenne valahogy. Visszalépett tehát, s az ágyadhoz ment. De mégsem volt nyugta: történhet így is, úgy is. Aztán arra gondolt, ha egy órán belül meghalsz, úgysem segíthet rajtad, akkor már valójában mindegy, hogy magadra hagy-e vagy sem, ha pedig reggelig kihúznád, addigra orvossal térhetne vissza, ha azonnal indul. De csak ha azonnal indul. A lámpát égve hagyta, becsukta maga mögött az ajtót, s útnak indult.

Már hajnalodott, amikor gyalog visszatért. Könnyen megállapíthatta, hogy már meghaltál. A mentők még mindig nem érkeztek meg, bár felírták a címét, talán eltévedtek ebben az esős éjszakában, itt a határban, így aztán férjed ismét a város felé vette az útját, hogy jelentse a halálesetet, s hogy elintézzze, ami szükséges. Nagy öröme a városban találkozott kislányokkal, mosolyogva váltott vele néhány szót, s közölte vele a hírt. Ekkor mindketten elkomorodtak, elváltak és sietve dolgukra mentek; már jól eljárt az idő, amikor férjed ismét visszatért a szép magányos házához. Az ágyad szélére ült, melléd húzódt, sokáig üldögélt itt tétlenül, azután megérkezett a halottkém, szemügyre vett, s azt mondta:

— Ki gondolta volna... Szívszélhűdés...

Azután férjed felöltöztetett s a csupasz ágyra fektetett, majd kiment a friss levegőre, s egyszer csak felderült az arca, néhány stiglicet látott a kör-

nyéken már hetek óta, s egy most épp ott prütyögött előtte: annak idején megtiltott neki, hogy madarat tartson a házatokban, legfeljebb télen egyeztél bele — amikor más foglalatosságokat úgysem akadt, naphosszat ki sem mozdultatok szobácskátkból, sőt gyakran az ágyból sem keltetek fel, mert hideg volt, s nem volt mivel tüzelnetek — hogy az ablakba szórjon pár szem morzsát, azt is csak úgy engedted meg neki, hogy a saját szájától vonja meg, saját porciójából vegye el, s ilyenkor lestétek, mikor száll az ablakba egy-egy madár. Most aztán sarkig nyitotta a konyhaajtót, morzsát szórt a földre, sajnálta, hogy nincs kendermagja, s kifundálta, hogyan fogja rácsapni a madarakra az ajtót. Időközben megéhezett, s fázott is kissé, begyújtott a szobába, egy halat süttött magának, s jóízűen elfogyasztotta.

Fölriadt, amikor nyílt az ajtó, s kislányotok jelent meg egy szúrósszemű, fekete férfival, azonnal felismerte: azal, aki előző nap a busznál ordította. Kislányod völgyéneként mutatta be, s mindannyian hozzád, a halotthoz mentek, kislányod rádborult és zokogott, a szúrósszemű férfi félrehúzódott, az asztalhoz ült és cigarettára gyújtott, s férjed is abbahagyta a munkáját, a drótból és pálcikákból összeillesztett féligkész kalitkát a sarokba tette, s maga is asztalhoz ült, a szúrósszemű férfi mellé.

— Holnap hozzák a koporsót, s reggel tízkor már temetjük — mondta férjed halkán, bizalmasan a szúrósszeműnek, de az nem sokat hederített rá, csak maga elé nézett, majd rád a halottra, ismét maga elé, ismét rád, s közben szótlánul dohányzott. Így ültek órák hosszat és dohányoztak, néha az ablak felé fordultak és kinéztek rajta. Más zaj nem is hallatszott, csak néha a székek csikordulása, s a melletted, az ágyadon üldögélő lány egyenletes, halk pityergése. A férfiak úgy ültek egymás mellett rezzenéstelen arccal, feszülten, mozdulatlanul, szótlánul órákon át, kezük az asztalon pihent s ujjuk se mozdult, csak akkor, amikor a cigarettáért nyúltak. Lassan alkonyodott már, lányod felkelt mellőled, hátrált kissé, nézegetett egy ideig, s azt mondta:

— Lyukas a cipője is — s ajkát rávagy pityergett tovább.

Ekkor a szúrósszemű hátrahúzta székét s kissé előrehajolt:

— Hát ide jutatta maga ezt az aszszonyt. Mi ez itten: bagolyfészek? —

kérdezte és egy kört írt le kezével a szobákon, házatokon. — Nem is csoda, hogy tegnap úgy viselkedett ez az aszszony, mint egy ijedt bagoly. Sohase tudhatom meg eztán, hogy kifizettük-e annak idején a feleségem fürdőruhájának varratását, és sosem lesz nyugtom miatta, soha életemben!

Férjed meglepetten, s kissé értetlenül bámult rá, a szúrósszemű azonban legyintett egyet s folytatta:

— Hogy lehet két év alatt így tönkretenni egy nőt?! Mit tett maga?

Férjednek gyerekesen tágranyílt a szeme, így nézett a szúrósszemű férfira, s látszott, hogy fokozatosan az arcára ül a remélet.

— Én? — hebegte meghátrálva. — Én? Semmit.

— Jól mondta — mennydörögte a párázsló szemű férfi. — Semmit se tett. Éppen ez az. És még nyugodtan mer itt üldözélni? Kötél kellene magának.

A szúrósszemű férfi felkelt és helyére rakta a székét. Odakinn már erősen alkonyodott. Alig köszönve ment ki a házból, nyomában kissé megnyugodott lányoddal. Férjed még mindig ott állt a szoba közepén, maga előtt látta lányotok szoborarcát és fagyos tekintetét, s egy szempillantás alatt végigfutott előtte egész élete, önmagáé is, tiéd is és közös életetek is, egészen új megvilágításban, mintha csak filmkockákat látott volna, a nézőtérén ülve, valami meghatározatlan lelkiismeretfurdalást érzett, majd megrettent és szörnyű bűntudat ébredt benne, nem mert mozdulni, nem mert megfordulni és rád, a halottra nézni, felrántotta az ajtót és kirohant a házból, s az ösvényen távolodók után kiáltott:

— Gyerekek, ne menjetek el, ne hagyjatok itt magamra!

A szúrósszemű megállt s megfordult.

— Tán fél? — kérdezte s az alkonyatban nem látszott az arcán a megvetés. — Máshol is vár ránk a kötelesség. Várnak ránk a gyerekek.

Férjed ott állt a házikó sarkánál, toposott, vinnyogott és zokogott, szeme előtt tüzes karikák táncoltak veszeitül, majd pedig furcsán ellassosodtak, hurokra emlékeztettek egyre veszedelmesebben, azon túl pedig, a sivár határban, sáros ösvényen, szitáló esőben, kődös alkonyban lányotokat látta, amint a szúrósszemű férfi karolva megadóan lépked s egyre inkább távolodik.